3

גמלאות – פעילות ומגמות

הבטחת הכנסה

חוק הבטחת הכנסה נועד להקנות רשת ביטחון אחרונה למשפחות שאין להן הכנסות מעבודה או ממקורות אחרים או למשפחות בעלות הכנסות נמוכות (על פי התנאים בחוק). החוק נכנס לתוקף ב-1982 ושילב במסגרת אחידה את תמיכות הסעד ששילם בעבר משרד העבודה והרווחה ואת תשלומי ההטבה הסוציאלית ששילם הביטוח הלאומי לקשישים ולשאירים. התשלומים ממומנים על ידי אוצר המדינה.

שנת 2023 נפתחה כהמשך למגמת ירידה במספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה, כנראה בעקבות השיפור במצב הכלכלי ודעיכת משבר הקורונה בשנים 2022-2021. אולם בעקבות מלחמת **חרבות ברזל** נבלמה הירידה ברבעון האחרון של השנה. ברבעון השלישי מספר המשפחות המקבלות גמלה היה כ-59 אלף משפחות בממוצע לרבעון. ואילו ברבעון האחרון בעקבות המלחמה, הוא עלה לכ-66 אלף בממוצע לרבעון (תרשים 1). ב-2023 מספר המשפחות המקבלות את הגמלה היה כ-61 אלף משפחות בממוצע לחודש - ירידה של כ-8.5% לעומת 2022.

תנאי הזכאות לגמלה

לגמלה להבטחת הכנסה זכאים תושבי ישראל בני 20 ויותר החסרים מקור קיום או שהכנסתם נמוכה כמוגדר בחוק. הגמלה משולמת למשפחה (יחידים או זוגות, עם או בלי ילדים), תובעי הגמלה ובני/בנות זוגם (אם יש) נדרשים לעמוד במבחן תעסוקה, אלא אם כן החוק פוטר אותם מכך.

סכום הגמלה נקבע באחוזים מ**הסכום הבסיסי**[1], בהתאם להרכב המשפחה ולמספר הילדים. בעבור ילד אחד או שני ילדים ויותר משולמת גמלה מוגדלת, ובעבור שלושה ילדים או יותר משולמת תוספת בעד הילד השלישי והרביעי בקצבת הילדים. שיעורי הגמלה עולים מגיל 55 עד גיל הפרישה. מי שהגיע לגיל הפרישה ומי שמקבל קצבת אזרח ותיק, שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח הלאומי - הגמלה משולמת לו לפי קבוצת הגיל (ראו פרק **אזרח ותיק ושאירים**).

1 הסכום הבסיסי הוא הסכום שלפיו מחושבות מרבית הגמלאות מינואר 2006. סכום זה מתעדכן ב-1 בינואר בכל שנה בהתאם לשינוי במדד המחירים לצרכן, המחושב בין נובמבר לנובמבר הקודם. ב-2023 הסכום הבסיסי לגמלה להבטחת הכנסה היה 9,493 ש״ח.

שינויי חקיקה 2017–2023

- בינואר 2017 נקבעה הקלה במבחן ההכנסות לאמהות עצמאיות[2] (יחידניות) המקבלות גמלה להבטחת הכנסה: שיעור הקיזוז מהגמלה של הכנסות מעבודה הגבוהות מהדיסריגרד (הסכום שאינו מובא בחשבון לצורך הקיזוז),הופחת מ-60% ל-25% עד 4,013 ש״ח (נכון ל-2023) . מעבר לסכום שכר זה שיעור הקיזוז נשאר 60%. אמהות עצמאיות זכאיות למענק עבודה אם התוספת לגמלה בעקבות שינוי זה נמוכה ממענק העבודה. ההקלה במבחן ההכנסות וקיזוז התוספת לגמלה ממענק עבודה הופעלו כהוראת שעה לשנתיים, ובינואר 2019 הוארכה לשנתיים נוספות. עקב פיזור הכנסת בדצמבר 2020 חל דין רציפות החקיקה, והוראת השעה נשארה בתוקף אף מעבר לשנתיים. במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2020–2021 הוארך שוב תוקפה של הוראת השעה עד סוף 2022. בעקבות פיזור הכנסת שוב, ב-2022, חל דין רציפות החקיקה עד אמצע פברואר. החל באמצע פברואר 2023 הוראת השעה הפכה להוראת קבע ובוטל השילוב עם מענק עבודה.
- ממרץ 2020, במסגרת ההקלות שניתנו בשל מגפת הקורונה[3], דמי האבטלה נחשבו להכנסה מעבודה או ממשלח יד, ורק לאחר ניכוי הסכום שאינו מובא בחשבון (דיסריגרד) בוצעה הפחתה לפי השיעור בחוק (לפני הוראת השעה הופחתו מהגמלה דמי האבטלה במלואם). תוקף הוראת השעה הוארך עד סוף 2021, ובמרץ 2022 הוארך שוב עד לסוף 2022. עקב פיזור הכנסת ב-2022 חל דין רציפות החקיקה עד אמצע פברואר. החל באמצע פברואר 2023 הוראת השעה הפכה להוראת קבע.

מקבלי הגמלה – מגמות ומאפיינים, 2003–2023

מספר המשפחות

מיוני 2003 עד דצמבר 2008 ירד ברציפות מספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה. מגמה זו החלה עם החקיקה המחמירה ביוני 2003[4] ונמשכה עקב ההשפעה המתמשכת של הקטנת ההכנסה המרבית המזכה בגמלה והשיפור בתעסוקה במשק בשנים 2004-2007 ובמחצית הראשונה של 2008. הפעלתם של מרכזי התעסוקה במסגרת תוכנית **מהל״ב** באוגוסט 2005 והתוכנית **אורות לתעסוקה** באוגוסט 2007 האיצה את המגמה.

ב-2009 מספר המשפחות בממוצע לחודש נשאר דומה ל-2008 כנראה בשל המשבר הכלכלי והעלייה באבטלה. מ-2010 חוץ מעלייה חד-פעמית קלה (0.6%) ב-2013, בין היתר בשל הרחבת הזכאות לגמלה גם לבעלי רכב, נמשכה הירידה וביתר שאת מ-2015 עד 2018 (4.5% עד 8.5% בהתאמה). ב-2019 התמתנה הירידה ומספר המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה בממוצע לחודש בשנה זו (72.4 אלף) היה הנמוך ביותר מאז 1995.

---

2 גם אבות עצמאים.

3 מענק לעידוד תעסוקה (הוראת שעה - נגיף הקורונה החדש), התש״ף-2020.

4 ראו גם **סקירה שנתית 2002–2003**. החקיקה התייחסה בעיקר לשינויים ברמת הגמלה, במבחן ההכנסות, במבחן התעסוקה וכן ביטול וקיצוץ הטבות נלוות המזכות בגמלה.

הבטחת הכנסה

תרשים 1: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי רבעון, 2003-2023 (אלפים)

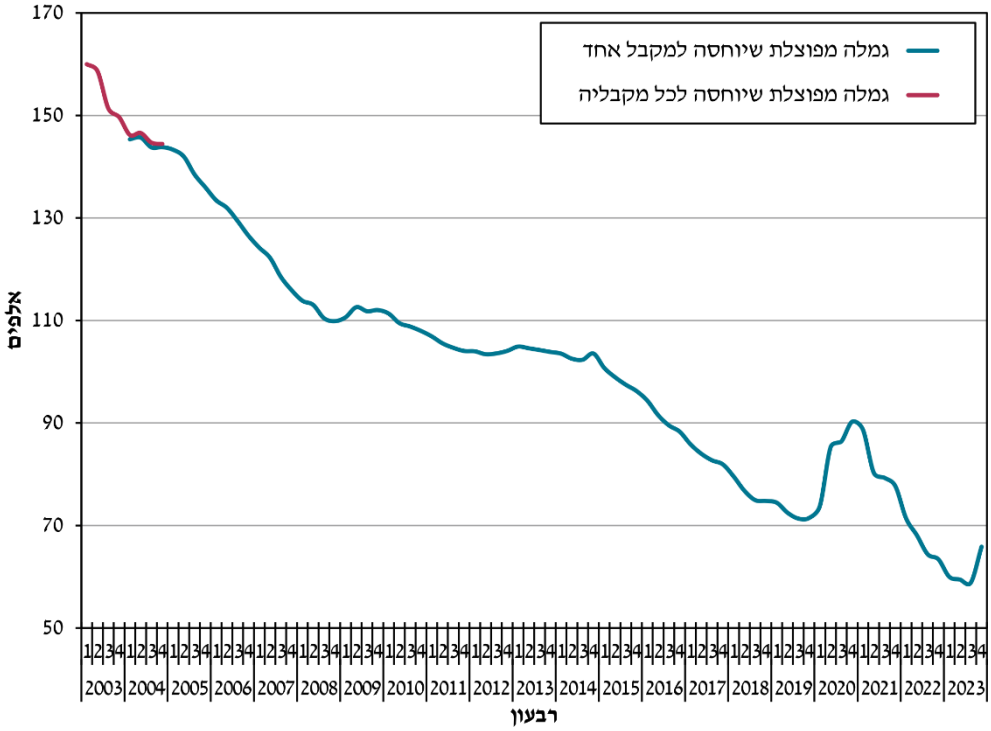

לוח 1: משפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה (ממוצע לחודש), 2019-2022

השנה	סך הכל	
	מספרים מוחלטים	השינוי (%)
2019	72,446	-5.3
2020	83,821	15.7
2021	81,599	-2.7
2022	66,853	-18.1
2023	61,142	-8.5

שנת 2020 נפתחה בהמשך מגמת הירידה במספר המשפחות המקבלות ובפברואר הגיע מספרן לכ-70.5 אלף (תרשים 1). בהמשך השנה לעומת זאת, בעקבות מגפת הקורונה, נסק מספר המשפחות והגיע בדצמבר 2020 לכ-90.7 אלף (עלייה של 15.7% בממוצע לחודש בהשוואה ל-2019). עם דעיכת משבר הקורונה וההתאוששות במצב הכלכלי ירד מספר המשפחות והגיע לכ-74.2 אלף בדצמבר 2021 – ירידה של כ-18% לעומת דצמבר 2020, אך עדיין יותר ממספרן לפני

המגפה. ב-2022 ובתשעת החודשים הראשונים של שנת 2023 נמשכה מגמת הירידה, אך בעקבות אירועי אוקטובר שהובילו למלחמת **חרבות ברזל** היא נעצרה ברבעון האחרון לשנה זו. ב-2023 מספר המשפחות המקבלות בממוצע לחודש היה כ-61.1 אלף – הנמוך מהממוצע לפני מגפת הקורונה והנמוך מ-1992. שיעור הירידה בהשוואה ל-2022 - 8.5% (לוח 1).

הרכב המשפחה

מאז הקיצוץ החד בגמלה והחמרת תנאי הזכאות באמצע 2003 החלה ירידה מתמשכת במספר המשפחות המקבלות גמלה, וב-2023 הגיע מספרן לכ-38% ממספרן ב-2003[5] (לוח 2). השינויים העיקריים ב-2003 היו: קביעת שני שיעורי גמלה לפי גיל (רגיל ומוגדל) והפחתת הגמלה למי שטרם מלאו לו 55 כאשר שיעור ההפחתה הגבוה ביותר היה למשפחות עם ילדים ולאחריהם לאמהות עצמאיות[6]; שינויים במדדים השונים של מבחן ההכנסות לזכאים שטרם מלאו להם 55 (דיסריגרד, שיעורי קיזוז וסכום קובע; שינויים במבחן התעסוקה כגון פטור מהתייצבות בשירות התעסוקה לאמהות לילדים עד גיל שנתיים במקום עד גיל שבע; ביטול עילת בלתי ניתן להשמה ועוד. בעקבות כך השתנה גם הרכב המשפחה של המקבלים: החמרת תנאי הזכאות פגעה בעיקר במשפחות שבראשן אמהות עצמאיות (למרביתן טרם מלאו 55) ושיעורן בקרב כלל מקבלי הגמלה ירד בהדרגה מ-33.2% ב-2003 ל-24.3% ב-2014 ומאז ועד 2019, עת הגיע ל-29.1%, היה בעלייה. בשנים 2020-2021, שנות משבר הקורונה, עם העלייה בהרכבי המשפחה האחרים ירד שיעורן ל-27.3%, ועם היציאה מהמשבר והתאוששות המשק בשנים 2022 ו-2023 שב שיעורן לעלות והגיע ל-31%. גם שיעור הזוגות עם ילדים ירד (מ-24.4% ב-2003 ל-16.4% ב-2022, וב-2023 הואצה הירידה והגיעה ל-14.8%). במקביל לירידה בהרכבי משפחה אלה עלה שיעור היחידים: מ-36.5% ב-2003 ל-46.7% ב-2012, לאחר מכן ירד במתינות עד 45.1% ב-2019, חזר לעלות בשנות הקורונה והגיע לכמחצית מהמקבלים 48.7%, ומאז התייצב על כ-45% גם שיעור הזוגות ללא ילדים עלה – מ-5.9% ב-2003 ל-8.9% ב-2019, ירד בשנות הקורונה ל-7.6%, שב לעלות ב-2022 וב-2023 הגיע ל-8.6%.

5 ראו **סקירה שנתית 2002-2003.**

6 גם אבות.

הבטחת הכנסה

לוח 2: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה (מספרים ואחוזים), 2003, 2019-2023

השנה	הרכב המשפחה	סך הכל	
		מספרים	אחוזים
2003	**סך הכל**	**160,006**	**100.0**
	יחיד	58,331	36.5
	יחיד + ילדים	53,191	33.2
	זוג	9,468	5.9
	זוג + ילדים	39,016	24.4
2019	**סך הכל**	**72,446**	**100.0**
	יחיד	32,670	45.1
	יחיד + ילדים	21,087	29.1
	זוג	6,424	8.9
	זוג + ילדים	12,265	16.9
2020	**סך הכל**	**83,912**	**100.0**
	יחיד	40,894	48.7
	יחיד + ילדים	22,879	27.3
	זוג	6,630	7.9
	זוג + ילדים	13,510	16.1
2021	**סך הוכל**	**81,529**	**100.0**
	יחיד	39,671	48.7
	יחיד + ילדים	22,254	27.3
	זוג	6,201	7.6
	זוג + ילדים	13,403	16.4
2022	**סך הכל**	**66,853**	**100.0**
	יחיד	30,361	45.4
	יחיד +ילדים	19,927	29.8
	זוג	5,799	8.7
	זוג +ילדים	10,765	16.1
2023	**סך הכל**	**61,142**	**100.0**
	יחיד	27,800	45.5
	יחיד +ילדים	18,999	31.1
	זוג	5,264	8.6
	זוג +ילדים	9,079	14.8

עילות הזכאות

נוסף על שינויי הדמוגרפיה בקרב מקבלי הגמלה הסתמנו משנת 2003 גם שינויים בעילות הזכאות לגמלה (לוח 3):

- חלקם של מחוסרי התעסוקה בכלל המקבלים עלה עד 2013 וירד בעקביות מ-2014 עד 2019. בשנת 2020 עלה בכ-6% והגיע ל-57% מהמקבלים – תוצאה של חלק מההשפעות של מגפת הקורונה והסגרים. ב-2021 התאושש שוק העבודה ועם הירידה בכלל מקבלי הבטחת הכנסה ירד גם מספרם של מחוסרי התעסוקה, אך שיעורם עלה לכ-58%. מגמת ההתאוששות נמשכה גם ב-2022 ושיעורם ירד לכמחצית. ב-2023 שיעורם היה כ-46%.
- שיעור המועסקים בשכר נמוך[7] בקרב המקבלים הבטחת הכנסה עלה בשנים 2016–2019, ירד ב-2020 ל-17.9% בכלל המקבלים, והוסיף לרדת ל-17% ב-2021. הסיבה היא פיטורים או הוצאה לחל"ת של עובדים בשכר נמוך בעת משבר הקורונה בשיעורים גבוהים יותר מאשר עובדים בעלי שכר גבוה, כפי שתועד גם בתקופות של משברים כלכליים אחרים (במקביל לעלייה בשיעור מחוסרי התעסוקה). ב-2022, עם ההתאוששות בשוק העבודה, עלה מחדש שיעורם לרמה של לפני מגפת הקורונה ל- 21.3%. ב-2023 הוסיף שיעורם לעלות והגיע ל-22.7%.
- חלקן של אמהות לילדים קטנים (הפטורות ממבחן תעסוקה לפי התנאים בחוק) בכלל מקבלי הגמלה ירד עד 2012, ומאז נותר יציב למדי לאורך השנים כ-7%-8%, ב-2023 היה חלקן 7.4% בכלל המקבלים.
- שיעור המקבלים גמלה בגין הכשרה מקצועית או גמלה בגין אבחון מקצועי ירד – מ-2.5% במחצית הראשונה של 2005 ל-0.4%-0.5% בשנים 2013-2017, עלה ל-0.9% ב-2018 ומאז נמצא במגמת ירידה עד 0.1% בשנת 2023. גמלה בגין הכשרה מקצועית ניתנת למשתתפים בקורסים של האגף להכשרה מקצועית באמצעות שירות התעסוקה. גמלה בגין אבחון מקצועי ניתנת למי שהופנו לתוכניות שיקום, במרכזי שיקום מקצועיים או תוכניות בפיקוח משרד ממשלתי. ההפניה נעשית על ידי שירות התעסוקה או על ידי עובדים סוציאליים בקהילה.
- שיעור המקבלים גמלה בגין התמכרות לסמים או לאלכוהול או שהות בגמילה (שיקום) עלה באיטיות מ-2017 עד 2019, שבה הוא הגיע ל-3.4%. ב-2020 ו-2021 שיעורם ירד ל-2.8% ול-2.6% בהתאמה, בשל ההקלות שניתנו בהגשת תביעה בגין העדר תעסוקה. מכאן עולה שבקבוצת המקבלים בגין העדר תעסוקה יש גם זכאים לגמלה בגין גמילה או התמכרות. בשנת 2022 עם ההתאוששות במצב התעסוקה במשק שב שיעורם לעלות מ-3.0% ב-2022 והגיע ל-3.2% בכלל המקבלים ב-2023 הנמוך עדיין מרמתו לפני הקורונה.
- שיעור המקבלים גמלה בגין טיפול בבן משפחה חולה עלה לאורך השנים מ-1.0% ב-2003 ל-7.3% ב-2023 בכלל המקבלים.

7 שכירים שהכנסתם נמוכה מהקבוע בחוק ועצמאים בתנאים האלה: הם מקבלים ליווי לפתיחת עסק חדש מטעם משרד הכלכלה, והכנסותיהם ושעות העבודה השבועיות הן כפי שנקבעו בידי הביטוח הלאומי.

הבטחת הכנסה

לוח 3: התובעים הבטחת הכנסה ובני זוגם לפי עילת הזכאות, 2019-2023

העילה	ממוצע 2019		ממוצע 2020		ממוצע 2021		ממוצע 2022		ממוצע 2023	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	**91,136**	**100.0**	**104,052**	**100.0**	**101,133**	**100.0**	**83,417**	**100.0**	**75,485**	**100**
מחוסר תעסוקה	46,641	51.2	59,292	57	58,786	58.1	41,369	49.6	35,003	46.4
בהכשרה או אבחון	419	0.5	122	0.1	198	0.2	139	0.2	53	0.1
שכר נמוך	19,199	21.1	18,638	17.9	17,155	17	17,735	21.3	17,148	22.7
התמכרות או גמילה	3,111	3.4	2,865	2.8	2,585	2.6	2,468	3.0	2,408	3.2
הורה לילדים קטנים	7,079	7.8	7,489	7.2	7,225	7.1	6,270	7.5	5,570	7.4
מטפל בבן משפחה חולה	4,203	4.6	4,617	4.4	4,832	4.8	5,223	6.3	5,495	7.3
אחר	10,485	11.5	11,029	10.6	10,352	10.2	10,213	12.2	9,808	13.0

תעסוקה, בעלות על רכב והכנסות

- **תעסוקה:** הירידה של מספר המשפחות המקבלות גמלה בשנים 2004–2008 לוותה באותן שנים בעלייה בחלקן של המשפחות העובדות בקבוצה זו, מ-25.5% ל-28.6%. בשנים 2009-2018 חלקן של המשפחות העובדות עלה וירד לסירוגין והיה ב-2018 36.4%. הירידה של מספר המשפחות המקבלות גמלה בשנים 2018–2019 לוותה באותן שנים גם בירידה בחלקן של המשפחות העובדות בקרבן כנראה כתוצאה משיפור במצב התעסוקה במשק, מ-36.4% ל-35.5%. בשנים 2020-2021, עם העלייה במספר המשפחות המקבלות גמלה בשל השפעת משבר הקורונה על התעסוקה, ירד חלקן של המשפחות העובדות והגיע ל-29.8% ב-2021 (המשמעות היא שלכ-70% מהמשפחות שקיבלו ב-2021 גמלה לא היתה הכנסה מעבודה, ולכן עלה שיעור המקבלים בגין חוסר תעסוקה). ב-2022 בעקבות השיפור במצב הכלכלי עלה מחדש שיעור המשפחות העובדות והגיע ל-36.4% (שיעור המועסקים עלה בתקופה זו בכלל המשק וגם בקרב מקבלי הגמלה להבטחת הכנסה). ב-2023 שיעור המשפחות העובדות הוסיף לעלות והגיע לכ-40% מכלל המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה (לוח 4).
  שיעור המשפחות ששכרן מעבודה 3,000 ש״ח ויותר במחירים שוטפים עלה והגיע ב-2023 ל-38.1%. העלייה אפיינה את כלל הרכבי המשפחה (לוח 5).
- **בעלות על רכב:** מאוגוסט 2012 גם בעלי רכב זכאים לגמלה להבטחת הכנסה ובתנאי ששוויו עד 44,611 ש״ח (ב-2023). כ-18% מכלל המשפחות המקבלות גמלה (11,753 משפחות) החזיקו רכב בדצמבר 2023 (לא כולל רכב לצרכים רפואיים) – 1,024 יותר מאשר בדצמבר 2022. לכמחצית (51%), כ-6,300 משפחות, סכום הגמלה נשאר בעינו למרות החזקת הרכב. למשפחות הנותרות הופחתה הגמלה ב-286 ש״ח בממוצע. כ-2,250 משפחות נוספות החזיקו רכב לצרכים רפואיים בדצמבר 2023 (לעומת כ-2,030 בדצמבר 2022).

לוח 4: משפחות בעלות הכנסה מעבודה לפי הרכב המשפחה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2019-2023

הרכב המשפחה	מספר משפחות עובדות	השיעור בכלל המשפחות (%)
ממוצע 2019		
סך הכל	**25,767**	**35.5**
יחיד	6,764	20.7
יחיד + ילדים	11,277	53.5
זוג	1,726	26.9
זוג + ילדים	6,000	48.9
ממוצע 2020		
סך הכל	**26,113**	**31.1**
יחיד	7,338	17.9
יחיד + ילדים	11,334	49.5
זוג	1,762	26.6
זוג + ילדים	5,678	42.0
ממוצע 2021		
סך הכל	**24,325**	**29.8**
יחיד	6,921	17.4
יחיד + ילדים	10,756	48.3
זוג	1,575	25.4
זוג + ילדים	5,073	37.8
ממוצע 2022		
סך הכל	**24,357**	**36.4**
יחיד	6,476	21.3
יחיד + ילדים	11,236	56.4
זוג	1,609	27.7
זוג + ילדים	5,036	46.8
ממוצע 2023		
סך הכל	**24,394**	**39.9**
יחיד	6,658	23.9
יחיד + ילדים	11,385	59.9
זוג	1,681	31.9
זוג + ילדים	4,669	51.4

הבטחת הכנסה

- **הכנסות מגמלאות:** גמלאות מובאות אף הן בחשבון במבחן ההכנסות. ב-2023 היה שיעורן של המשפחות שהיו זכאיות לגמלאות נוספות מהביטוח הלאומי (לרבות דמי אבטלה, אך לא גמלאות מחליפות שכר אחרות) 4.0% בממוצע לחודש לעומת 5.0% ב-2022. הכנסתן החודשית הממוצעת מן הגמלאות היתה 2,454 ש״ח לעומת 2,289 ש״ח ב-2022. לכ-6,130 משפחות (10.0%) היתה ב-2023 הכנסה גם מעבודה וגם מגמלאות הביטוח הלאומי, בסכום ממוצע של 4,412 ש״ח למשפחה, לעומת 7,200 משפחות (10.8%) ב-2022. בהשוואה ל-2022 ירד מספר המשפחות שלהן הכנסה מגמלאות ומשכר, אך הכנסתן עלתה ב-360 ש״ח בממוצע. ירידה זו נובעת מהצמיחה בתשעת החודשים הראשונים של המשק והשיפור בתעסוקה, ובעקבות כך ירידה במספר המקבלים קצבאות ביטוח לאומי.
- **הכנסות מהון או מנדל״ן:** בדצמבר 2023 היה לכ-1,600 משפחות (2.7% מן המשפחות המקבלות גמלה) הון שבגינו הוקטנה גמלתם, לעומת 2.1% בדצמבר 2022. ההכנסה הממוצעת שנזקפה למשפחה כזאת היתה 148 ש״ח. לכ-765 משפחות היו הכנסה מעבודה וזקיפת הכנסה מנכסים פיננסיים – הכנסה מעבודה של 2,899 ש״ח בממוצע והכנסה מנכסים פיננסיים של 117 ש״ח בממוצע.

לוח 5: ההכנסה מעבודה של המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה ורמת השכר, 2019-2023

הרכב המשפחה	השכר (ש"ח)					
	1,000-1	1,500-1,000	2,000-1,500	3,000-2,000	3,500-3,000	3,500+
ממוצע 2019						
סך הכל	**6.1**	**6.9**	**16.3**	**39.9**	**9.6**	**21.2**
יחיד	11.5	13.6	25.2	42.9	5	1.8
יחיד + ילדים	4.2	3.9	10.7	34.4	12.5	34.2
זוג	6.5	7.6	22.7	38.3	8.7	16.2
זוג + ילדים	3.5	4.7	14.9	47.3	9.6	20.0
ממוצע 2020						
סך הכל	**17.4**	**8.4**	**15**	**32.8**	**8.1**	**18.3**
יחיד	23.1	14.4	21.3	34.9	4.4	2.0
יחיד + ילדים	14.1	5.6	10.5	29.2	10.4	30.2
זוג	16.3	7.8	20.7	32.1	7.4	15.8
זוג + ילדים	16.9	6.4	14	37.5	8.7	16.6
ממוצע 2021						
סך הכל	**14.1**	**8.2**	**14.7**	**32.8**	**9.1**	**21.1**
יחיד	21.0	13.9	21.0	36.5	5.2	2.4
יחיד + ילדים	9.8	5.7	10.0	28.2	11.4	34.9
זוג	13.8	7.6	20.2	33.1	8.5	16.8
זוג + ילדים	13.8	6.3	14.2	37.3	9.7	18.7
ממוצע 2022						
סך הכל	**7.6**	**5.6**	**15.0**	**37.5**	**10.1**	**24.1**
יחיד	14.1	10.2	22.6	43.2	6.7	3.2
יחיד + ילדים	5.1	3.7	9.7	31.2	12.1	38.2
זוג	7.8	5.5	22.0	37.3	8.3	19.1
זוג + ילדים	4.9	4.0	15.0	44.4	10.4	21.3
ממוצע 2023						
סך הכל	**7.3**	**5.0**	**12.4**	**37.3**	**10.8**	**27.3**
יחיד	13.6	8.7	18.9	44.5	8.8	5.4
יחיד + ילדים	4.9	3.6	8.0	29.4	12.1	42.0
זוג	6.2	4.6	20.2	37.8	8.7	22.3
זוג + ילדים	4.4	3.1	11.1	46.0	11.0	24.4

הבטחת הכנסה

1,146 משפחות המקבלות גמלה (1.9%) היו בעלות נכסי נדל"ן בדצמבר 2023 (לעומת 2.1% בדצמבר 2022), וההכנסה הממוצעת שנזקפה לכך היתה 431 ש"ח. רק ל-9 משפחות שהיתה להן הכנסה מעבודה נזקפה הכנסה גם מנדל"ן וגם מהון.

רמת הגמלה

מהתפלגות הרכב המשפחות לפי שיעור הגמלה בדצמבר של כל שנה, עולה כי חלקם של היחידים בני פחות מ-55 וללא ילדים (המקבלים גמלה בשיעור רגיל) בכלל מקבלי הגמלה בשנים 2019-2018 היה כ-23%. בדצמבר 2020, שנת מגפת הקורונה, עלה חלקם ל-33%, ועם דעיכתה ב-2021 ירד חלקם והגיע לכ-26% בדצמבר. ב-2022 הוסיף השיעור וירד לכ-23% בדצמבר – לרמה של לפני משבר הקורונה. כתוצאה ממלחמת **חרבות ברזל** עלה חלקם והגיע ל-26% בדצמבר 2023. חלקם של יחידים בני 55 ויותר (המקבלים גמלה בשיעור מוגדל) נותר יציב בשנים 2019-2018 וירד במהלך הקורונה ב-2020 עקב עלייה בהרכבי משפחה אחרים. בשנתיים שלאחר מכן עלה וב-2023 ירד שוב לכ-20%. גם חלקן של האמהות העצמאיות בנות פחות מ-55 שהיה ב-2018–2019 כ-25% – ירד ב-2020 ל-23%. מ-2021 חלקן שב לעלות וב-2022 הגיע ל-26.9% ונשאר יציב למדי בדצמבר 2023. שיעור הזוגות עם ילדים (המקבלים גמלה בשיעור רגיל) נותר יציב במשך השנים – כ-11%-12% (לוח 6).

לוח 6: המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה ושיעור הגמלה (אחוזים), 2019-2023 (דצמבר)

הרכב משפחה	דצמבר 2019	דצמבר 2020	דצמבר 2021	דצמבר 2022	דצמבר 2023
סך הכל	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
יחיד/ה – שיעור רגיל	23.1	33	26.1	22.6	26.0
יחיד/ה – שיעור מוגדל					
(פחות מ-55, "זכאים קודמים"*)	1.0	0.7	0.6	0.4	0.4
יחיד/ה – שיעור מוגדל (55+)	22.6	18.3	21.3	21.8	20.2
אם עצמאית** (פחות מ-55)	25.7	23	25.1	26.9	26.8
זוג – שיעור מוגדל (55+)	8.1	6.6	7.5	6.2	5.5
זוג + ילדים – שיעור רגיל	11.4	12.1	12.3	11.2	11.2
זוג + ילדים – שיעור מוגדל					
(פחות מ-55, "זכאים קודמים"*)	0.8	0.5	0.5	0.4	0.3
זוג + ילדים – שיעור מוגדל (55+)	4.2	3.1	3.5	3.5	3.0
אחר	3.1	2.7	3.1	6.2	4.2

* מי שהחלו לקבל הבטחת הכנסה בשיעור זה לפני יוני 2003.

** גם אב.

רמת הגמלה והיקף התשלומים

ב-2023 עלו סכומי הגמלה ב-5.3%, בהתאם לעליית מדד המחירים לצרכן שעל פיו הגמלאות מעודכנות (בכל נובמבר לעומת נובמבר שעבר). במחירים ריאליים (מחירי 2023), המחושבים על פי הממוצע השנתי של מדד המחירים לצרכן, עלתה הגמלה ב-1.1%, ובמונחי השכר הממוצע נשחקה בכ-0.7% (לוח 7).

משפחות שבהן 3 ילדים או יותר זכאיות לתוספת בעבור הילד השלישי והרביעי, המשולמת עם קצבת הילדים. כך, למשל, אם עצמאית ל-3 ילדים שטרם מלאו לה 55, המקבלת גמלה בשיעור 39% מהסכום הבסיסי (שהם 29.6% מהשכר הממוצע במשק), קיבלה בפועל – עם קצבת הילדים והתוספת בגין הילד השלישי – 35.1% מהשכר הממוצע, 4,387 ש״ח, בשנת 2023.

לוח 7: הגמלה להבטחת הכנסה במחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר*, לפי הרכב המשפחה, (ש״ח ואחוזים), 2019-2023

השנה	יחיד				אם עצמאית**		זוג עם 2 ילדים			
	שיעור רגיל		שיעור מוגדל		עם 2 ילדים		שיעור רגיל		שיעור מוגדל	
	במחירי 2023 (ש״ח)	האחוז מהשכר הממוצע	במחירי 2023 (ש״ח)	האחוז מהשכר הממוצע	במחירי 2023 (ש״ח)	האחוז מהשכר הממוצע	במחירי 2023 (ש״ח)	האחוז מהשכר הממוצע	במחירי 2023 (ש״ח)	האחוז מהשכר הממוצע
למבוגר במשפחה לא מלאו 55 שנה										
2019	1,927	16.8	2,168	18.8	3,757	32.7	3,228	28.1	3,757	32.7
2020	1,944	15.8	2,187	17.7	3,792	30.8	3,256	26.4	3,792	30.8
2021	1,916	15.0	2,155	16.8	3,736	29.2	3,208	25.0	3,736	29.2
2022	1,879	15.3	2,113	17.2	3,664	29.9	3,147	25.7	3,664	29.9
2023	1,899	15.2	2,136	17.1	3,702	29.6	3,180	25.4	3,702	29.6
לפחות אחד מבני המשפחה בן 55 או יותר										
2019	2,409	20.9	2,409	20.9	4,902	42.6	4,769	41.5	4,769	41.5
2020	2,430	19.7	2,430	19.7	4,946	40.1	4,812	39.0	4,812	39.0
2021	2,394	18.7	2,394	18.7	4,874	38.1	4,741	37.0	4,741	37.0
2022	2,349	19.2	2,349	19.2	4,781	39.0	4,650	37.9	4,650	37.9
2023	2,373	18.7	2,373	18.7	4,831	38.1	4,699	37.6	4,699	37.6

* על-פי הלמ״ס.
** גם אב.

הבטחת הכנסה

לוח 8: תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה, 2019-2023
(ללא הוצאות מינהל, מיליוני ש"ח)

השנה	מחירים שוטפים	מחירי 2023
2019	1,837	2,016
2020	2,056	2,271
2021	2,064	2,245
2022	1,756	1,830
2023	1,643	1,643

תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה הגיעו ב-2023 ל-1.643 מיליארד ש"ח – ירידה ריאלית של 10.5% לעומת 2022 (לוח 8). הירידה ב-2023 נבעה בעיקר מהירידה של מספר המשפחות המקבלות גמלה (8.5%-, לוח 1).